

Ett 70-årsminne:

Kyrkbranden i Blomskog 24 mars 1923

Undertecknad, född 1926 och uppväxt på Blomskogs Prästgård, skall här med hjälp av berättelser jag minns efter mina föräldrar, Anna och Karl Häggbom, försöka återge händelser i samband med min faders övertagande av arrendet 1920, samt åren fram till våren 1923, när Blomskogs kyrka brann.

Pappa kom till Blomskogs Prästgård 1917, då som dräng till sin kusin Albert Klinga som var arrendator på gården. På den tiden var det kyrkoherden i församlingen som drev gården och i sin tur arrenderade ut den vidare. Från år 1900-1921 var Carl Mag. Almqvist kyrkoherde i Blomskog.

1920 övertog min far tillsammans med sin bröder Erik arrendet av Prästgården. Som jag nämnt, var det kyrkoherden som arrenderade ut gården. Detta ställde till vissa problem vid övertagandet av en del material, såsom hässejvirke, höstdädd av råg, höstplöjning med mera som kyrkoherden begärde en lösesumma av kronor 2.193 för, på den tiden ganska mycket pengar.

För att komma överens utsågs en så kallad skiljenämnd som bestod av, för kyrkoherde Almqvist, kapten B.A. de Verdier på Gustavsfors Bruk, för arrendatorn, kronoskogsvaktare August Berglund, Lofflund. Såsom tredje opartisk man tillkallades landstingsmannen Edvin Andersson från Bäcka i Silbodalen.

Efter förhandlingar bestämdes att arrendatorn, Häggbom, skulle erlägga 1.524 kronor till kyrkoherden, alltså en jämnning med 500 kronor. Namn och siffror hämtat ur ett protokoll i min ägo.

Till Kalleboda som skogskörare

Det var kärva tider på 1920-talet, mejeri fanns ej på orten utan smöret kärnades hemma, och forslades till affärerna, bland annat skickades det till Gustavsfors Brukshandel. För att öka på inkomsterna var det brukligt att 2-3 hästar varje vinter gick i skogskörslor i Kronoskogen. Det var Gustavsfors Bruk, Billingsfors Bruk, Häfrestöms Bruk med flera som köpte rotposter, för deras räkning utfördes skogskörningen.

Vintern 1923 hade Gustavsforsbolaget en större drivning på Kallebodaskogen i Silbodalen. Min fader blev då erbjuden, att tillsammans med ytterligare ett antal körare och huggare utföra denna avverkning. Inom parentes kan nämnas, att min frus farmor kom från Kallebodagården. Enligt uppgift hette hennes fader Olle Danielsson, även kallad "Rik-Ola". Han försälde i slutet av 1800-talet, gården och skogen, cirka 7.000 tunnland till Gustavsforsbolaget för 90.000 kronor, en för dåtiden stor summa.

I januari 1923, begav sig alltså far med 2 hästar, någon mer körare samt ett antal huggare till Kalleboda. Barkmark rådde, varför man fick frakta källor och utrustning på hjulfordon. Komna till Kalleboda, inkvarterades dom i någon stuga och stallar, i dalängens öster om Kallebodagården.

Jag minns efter berättelser några huggare som var med. Det var Yngve och Rikard Persson "På Broa" i Lennartsfors. Anders "i Storstuga" Karlsson, Trätlanda. Min mor-

broder Emil Olsson, Lennartsfors. Som körare Albert "på Gate" Svensson, Trätlanda samt ett antal gubbar till, som jag glömt namnen på. Som det berättats mig, bodde alla dessa män i en stuga. Det var trångt och besvärligt, alla våta kläder skulle på natten torkas över en gammal spis. Maten bestod hela tiden av härsket fläsk, potatis, gröt och bröd.

Min morbroder Emil berättade för mig en rolig historia från Kalleboda. Pojkarna hade fått reda på att det några kilometer bort i skogen bodde några flickor. Sagt och gjort. En kväll bestämde sig Emil och Rikard "På Broa" för att uppsöka dessa flickor. Väl framkomna och flickorna fick se dessa två individer, som nog var rätt skäggiga och svartmuskiga, blev flickorna så rädda att de sprang och gömde sig. Så gick det med det frieriet.

Hemfärd

Den 23 mars var avverkningen klar, och samtliga beredde sig för hemfärd. I Kalleboda rådde full vinter med fint källk-före på vägen, varför getdo-ningsarna lastades med all utrustning och hjulfordon som använts för ditfärden. Komna ner till Södra Ström rådde vär-väder och snön var borta på vägen, varför doningarna fick bytas ut mot hjulfordon. Fram-på dagen anlände alla hem till Blomskogs Prästgård.

Kyrkan brinner

Lördagsmorgonen grydde med klart kallt väder. Kyrkvaktaren Olof Näsman som bodde i sockenstugan öster om Prästgården, hade för att få upp värmen i kyrkan inför kommande "Marje" Bebdelsedag, brassat på lite extra.

Min fader berättade: Efter-som jag legat borta på skogs-körningen hela vintern, så gick jag på morgonen runt och titta-de i ladugård och stallar. Plöts-ligt ubrott ett våldans oväsen. Kyrkvaktaren, Näsman, hade när han kom ned från läktären upptäckt att det brann i kyrk-taket. Han rusade upp i tornet, och började ringa i kyrkkloc-korna, vilket väckte uppmärks-amhet vid denna tidpunkt.

Pappa tittade ned mot kyrkan, och såg att det brann i taket. Han rusade, tillsammans med någon mer, ned bakom gamla likboden för att hugga hål i isen i tjärnet för att få vatten för släckning. Som jag tidigare nämnt, hade vintern varit svår, och isen var i det närmaste 1 meter tjock varför det tog lång tid att få upp vat-ten. Min moder, Anna, hade tillsammans med kyrkvaktarens dotter Ester, även rusat ned till kyrkan och gemensamt bar de ut en del saker som kunde räddas bland annat en brudpall i röd sammet som jag minns förvarades i prästgården under senare tid. De båda tavlorna från år 1572 och framåt, med förteckning över alla präster kunde räddas och hänger nu i sakristian i nya kyrkan.

Kyrkvården Jordan Samuelsson i Näsensby bodde på andra sidan tjärnet mitt emot kyrkan. Han hade fått se branden, kasta-de sig på hästryggen och red barbacka till kyrkan.

Att mina föräldrar, kyrkvaktare Näsman, kyrkoherden Alar Engström, Näsens dottrar Ester och Olga, samt några till rätt länge i början av branden var ganska ensamma på platsen berodde på att det var en kilomet-ter till närmaste granne, dåligt med telefoner, knappast bilar eller cyklar.

Min nuvarande granne, Evald Johansson, från Söppotornet i Blomskog, har berättat, att han och brödern Harry stod hemma på gården fick höra kyrkklockorna och såg röken över skogen. De sprang allt vad de orkade den cirka tre kilometer långa vägen till kyrkan för att hjälpa till.

Kyrkoherden Engström, som jag minns som en något stressad person, fanns som sagt på brandplatsen. Efter rykten jag hört utbrast han "Något måste göras" varefter han började kasta snö på elden, vidare fick folket hindra honom för att rusa in i branden. Erik Mossberg i Blomma, har berättat: I Blomma fanns på Herrgården telefon, hit hade meddelande kommit om att det brann i kyrkan. Dottern Hilldur rusade till de andra gårdarna och meddelade olycksbudet. Alla som kunde kastade sig i trillor och vagnar med häst och begav sig till brandplatsen.

Efter några timmar återstod bara en stor askhöj av den gamla kyrkan, uppförd på 1600-talet. Bland annat brann en mycket vackert skulpterad altartavla upp. Nämnas kan, att när kyrkan brann fanns i Blomskogs församling cirka 1.800 invånare, i dag endast cirka 580.

Ny kyrka planeras

Stor förstämning rådde i bygden efter kyrkbranden och diskussioner om var en ny kyrka skulle byggas uppstod. Många förslag var, att den skulle placeras i, taldungen öster om den nuvarande platsen. I väntan på ny kyrka byggdes en klockstapel rakt norr om prästgården, bredvid ett sädesmagasin som stod på gården. Gudstjänsterna hölls i Sockenstugan där kyrkvaktare Olof Näsman bodde med sina döttrar. Näsman blev ganska tidigt änkeman varför hans dotter Olga skötte om honom.

Inom parentes kan nämnas att klockstapeln, enligt uppgift finns som garage i Östra Trätlanda.

Efter flera års diskussioner bestämdes 1928, på sommaren, att som entreprenör för det nya kyrkbygget antogs byggnadsfirman Nyqvist o. Svartvik från Torsby.

Jag var 2 år gammal och vissa minnen har fastnat på nåthinnan. Byggmästare Svartvik bodde på "Högås" i Trätlanda. En byggare som hette Henning Gun, och en smed, som hette Eriksson, bodde på andra våningen i mitt föräldrahem. Smeden Erikssons skicklighet förtjänar ett extra omnämnande.

Med endast en gammal trampässa som hjälpmedel har han tillverkat låset i kyrkdörren och själva nyckeln är bara det ett mästerverk. Till min mor tillverkade han en skopa, ut-hamrad i koppar med handtag i hamrat järn. Byggnadssnickare Gun hade en motorcykel. Prov-körning av denna maskin ägde rum en sommarkväll utanför mitt hem. Bland annat provade min far.

Nya kyrkan invigs

Den 24 november 1929 var det dags för invigning av den nya kyrkan, vilken förrättades av dåvarande biskopen J.A. Eklund, Karlstad. Mor, Anna, som ofta hjälpte till med sysslor i prästgården, har berättat följande episod från invigningen.

Biskopen skulle tillsammans med en annan präst över-natta i Prästgården. På lördagskvällen skulle en afton-guds-

tjänst hållas i kyrkan. Biskopen och prästen skulle tillsammans promenera, i mörkret, ned till kyrkan. Som vi äldre minns, fanns på södra sidan av kyrkrenen ett djupt dike, som efter mycket regnande blev fullt med vatten. Det bar sig inte bättre än att prästerna i mörkret, kom utanför vägen, trampade ned i diket, och blev genomvåta på fötter och ben.

Biskopen blev så arg att han efter att ha kravlat sig upp ur diket, gick tillbaka till prästgården, upp på rummet och lade sig. Den andre prästen fortsatte till kyrkan och stod på predikstolen genomvåt om benen. Så småningom kom kyrkoherdens mor, Klara Engström, upp på rummet och fick se biskopen ligga i sängen. Eftersom Klara var en sträng människa med bestämda åsikter, hyfsade hon upp biskopen och bad honom att omedelbart bege sig till kyrkan, vilket han även gjorde.

I den nya kyrkan fanns som provisorisk uppgång till läkta-

ren, en steg. I denna ramlade kyrkvaktare Näsman ned och bröt sig i ett ben. Han blev så småningom helt sängliggande i många år och sköttes av sin dotter Olga till sin död, jag tror 1932 eller 33, jag var själv med på begravningen.

Som ny kyrkvaktare anställdes, kan man säga, familjen Öberg från Torkilsbyn i Blomskog, eftersom alla hjälptes åt många gånger. Av den familjen har jag många goda minnen, eftersom de ofta var i mitt hem vid kyrkoarbetet. Sonen Harry Öberg, sedermera missionspastor, blev så småningom ensam anställd som kyrkvaktare. Otaliga är de dagar jag i min barn-dom tillbringat tillsammans med Harry i Blomskogs kyrka, kanske en anledning, han hade ofta godis.

Kriget börjar

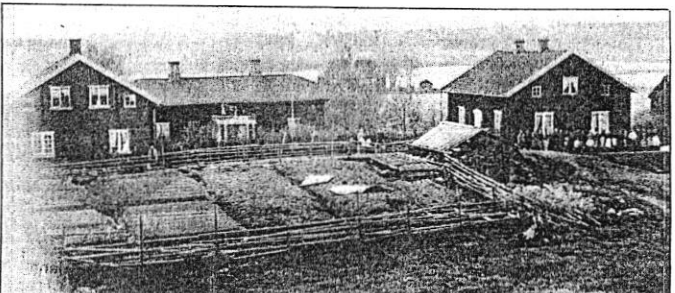
När kriget började 1939 och alla blev inkallade, fick jag 14

år gammal, hoppa in som hjälpredda i kyrkan, som ringare och orgeltrampare, och även någon söndag som tillfällig kyrkvaktare. Jag har ett minne av, att vi en av de kalla vintrarna 1941-42, skulle gräva en grav. Tjälren var cirka 1 meter djup i den hårda marken. Det var ett hårt jobb.

Beträffande Blomskogs nya och gamla kyrka, vill jag även rekommendera Erik Mossbergs nyligen utkomna skrift om dessa kyrkor. Den finns att köpa genom Blomskogs församling.

Om något årtal, siffror eller personnamn skulle vara felaktiga i artikeln hoppas jag att läsarna har överseende. Mycket av det som hände i början av 1920-talet är minnesanteckningar som gjorts efter berättelser jag hört av mina föräldrar.

Karl-Åke Häggbom

Helhetsvy från slutet av 1800-talet över blomskogs Prästgård. I mitten prästgården med arrendatorskötstäderna till vänster och höger, i bakgrunden kyrkan nere vid tjärnet.

Bönder från Trätlanda i Blomskog-på skogskörning, troligen i Djuv, Silbodalen vintern 1912.

I väntan på den nya kyrkan byggdes redan 1924 en provisorisk klockstapel. Bilden är från invigningen, i "talarstolen" kyrkoherde Engström.

Bilderna från Blomskogs Hembygdsförenings arkiv.